

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/175050,Wadowice-Odznaczenia-panstwowe-dla-trojga-bohaterow-podzie-mia-niepodlegloscioweg.html>
24.04.2024, 23:23

Wadowice. Odznaczenia państwowe dla trojga bohaterów podziemia niepodległościowego

Prezydent RP przyznał pośmiertne odznaczenia Anieli Tyrpie, Edwardowi Tomiczkowi „Bule” i Janowi Ziomkowskiemu „Śmiałemu” z powojennej niepodległościowej organizacji Armia Polska w Kraju. 9 grudnia 2022 r. w wadowickim magistracie minister Wojciech Kolarski przekazał odznaczenia na ręce rodzin bohaterów.

Jan Ziomkowski odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (odznaczenie odebrał syn Tomasz), Edward Tomiczek – Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (syn Zbigniew), Aniela Tyrpa – Krzyżem Orderu Krzyża Niepodległości (wnuczka Urszula Siwek).

Gospodarzem uroczystości był burmistrz Wadowic Bartosz Kaliński, a poprowadził ją Michał Siwiec-Cielebon. IPN reprezentowali zastępca dyrektora krakowskiego oddziału Cecylia Radoń i Rafał Dyrz, naczelnik Oddziałowego Archiwum IPN w Krakowie. Dyrektor oddziału dr hab. Filip Musiał skierował list do zebranych.

„Dzieje narodów zapisuje się krwią bohaterów i strofami wieszczów. Wspominamy dziś troje niezłomnych Polaków, którzy tej krwi dla Ojczyzny nie szczędzili. W pierwszej powojennej dekadzie, po upadku niemieckich najeźdźców, stanęli przed nowym tragicznym wyzwaniem. Polsce zajętej przez Armię Czerwoną nie dane było odzyskanie niepodległości. Gdy społeczeństwa Zachodu świętowały koniec hitlerowskiego koszmaru, u nas, rozpoczynało się nowe, sowieckie zniewolenie” – napisał m.in. dr Musiał.

Po uroczystości złożono kwiaty przed wadowickim Panteonem Żołnierzy Niezłomnych na cmentarzu komunalnym i zapalono znicze na grobach pochowanych tam kpt. Wojciecha Stypuły „Bartka” i Mieczysława Zaręby „Czarnego”.

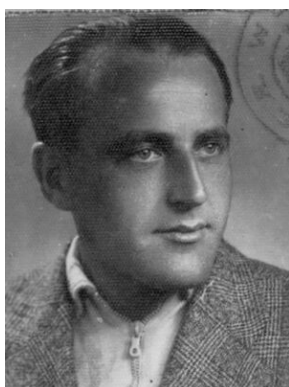
IPN przekazał zebrany broszury edukacyjne, które dostępne są także w internecie [PDF]:

- [Mieczysław Kozłowski ps. „Żbik”, „Bunt”](#)
- [Jan Borek „Jastrząb” i oddział partyzancki „Śmiałego”](#)

Sylwetki odznaczonych

Aniela Tyrpa (1943).
Archiwum IPN

Edward Tomiczek
(1956). Archiwum IPN

Jan Ziomkowski (1947).
Archiwum IPN

ANIELA TYRPA

Z domu Dziedzic, córka Stanisława i Marii z domu Mydlarz, urodziła się 4 stycznia 1906 r. w Wieprzu k/Andrychowa, zmarła 23 grudnia 1989 r. tamże. Udzielała

schronienia i pomocy żołnierzom Batalionu „Włócznia” (Wadowice) Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej, następnie Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, zapewniała kwaterę, wikt i opierunek sztabowi wadowickiego batalionu Oddziałów Bojowych Armii Polskiej w Kraju - ponadregionalnej zbrojnej organizacji niepodległościowej.

Wadowicki batalion Oddziałów Bojowych APwK tworzyły grupy operacyjne: „Błysk” - dowodzona przez ppor. Mieczysława Kozłowskiego „Bunta”, „Błyskawica” - dowodzona przez sierż. Franciszka Łuczaka „Wróbla”, „Burza” - dowodzona przez por. Mieczysława Wądołnego „Granita”, „Mściciela”, „Churagan” - dowodzona przez ppor. Jana Ziomkowskiego „Śmiałego”, nazwana tak dla odróżnienia od Grupy Operacyjnej „Huragan” dowodzonej przez por. Henryka Dołęgowskiego „Sana”. Batalionem dowodzili kolejno kpt. Stefan Sordyl „Niebora”, „Zyndram” i kpt. Feliks Kwarciak „Staszek”, „Siwy”.

Aniela Tyrpa owdowiała jeszcze przed wybuchem II wojny światowej, w 1937 r. Jako samotna matka ciężko pracowała pragnąc zapewnić byt dwojgu małoletnim dzieciom. Mimo trudnej sytuacji życiowej nie wahała się udzielać pomocy żołnierzom konspiracji niepodległościowej. Jej dom wykorzystywany był jako miejsce postoju sztabu batalionu Oddziałów Bojowych APwK. Odbываły się tam spotkania konspiracyjne i narady sztabowe, w których uczestniczyli m.in. komendant Obwodu Wadowice APwK kpt. Bronisław Malinowski „Bohun”, dowódca wadowickiego batalionu Oddziałów Bojowych APwK kpt. Stefan Sordyl „Niebora”, „Zyndram”, jego zastępca i późniejszy następca kpt. Feliks Kwarciak „Staszek”, „Siwy”, funkcję dowódcy grupy ochrony sztabu pełnił ppor. Mieczysław Kozłowski „Bunt”, dla którego dom Anieli Tyrpy był stałym miejscem postoju.

W działalności podziemnej wspierały Anielę Tyrpę jej dzieci, Jadwiga i Stanisław. Urodzona w 1930 r. Jadwiga (później zamężna Jordanek) pełniła funkcję łączniczki, przenosiła materiały konspiracyjne oraz broń do odległego o kilka kilometrów Andrychowa, gdzie mieszkał kpt. Stefan Sordyl „Niebora”, „Zyndram”. Jej zaangażowanie konspiracyjne zostało potwierdzone przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, który w 1994 r. nadał jej uprawnienia kombatanckie. Od 1991 r. była członkiem Ogólnopolskiego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Obszar Południe.

Aniela Tyrpa została aresztowana przez bezpiekę 19 lipca 1946 r. podczas pościgu za żołnierzami Grupy Operacyjnej „Błysk”. W śledztwie, które prowadzone było przez UB i Informację Wojskową z wyjątkową brutalnością (podczas przesłuchań w PUBP w Wadowicach zakatowany został jeden z żołnierzy oddziału, plut. Władysław Sordyl „Kula”), nie udzieliła żadnych informacji, które mogłyby posłużyć do sporządzenia aktu oskarżenia.

Podczas pokazowego procesu żołnierzy i współpracowników „Błysku” przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Krakowie, na sesji wyjazdowej w Wadowicach w dniach 2-4 grudnia 1946 r., prokurator Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Krakowie zażądał dla niej „surowego wymiaru kary”. Dzięki swojej dzielnej postawie i konsekwentnej linii obrony przyjętej przez nią i współoskarżonych żołnierzy „Błysku”, którzy zgodnie zeznawali, że zmuszali ją do udzielania pomocy i miejsca postoju, została ostatecznie skazana na dwa lata pozbawienia wolności w zawieszeniu na trzy lata. Pozornie łagodna kara wymierzona Anieli Tyrpie mogła wiązać się z faktem, że był to pierwszy proces żołnierzy podziemia niepodległościowego na ziemi wadowickiej, ona była jedyną kobietą wśród oskarżonych, a zbliżały się wybory do Sejmu Ustawodawczego i komunistom zależało na pozytywnym wydźwięku propagandowym procesu.

W pamięci rodziny zachowały się wspomnienia brutalnych przesłuchań prowadzonych w domu Anieli Tyrpy, rewizji połączonych z oddawaniem strzałów z broni automatycznej i demolowaniem wyposażenia.

Aniela Tyrpa przez całe życie ciężko pracowała, pragnąc zapewnić swoim dzieciom lepsze życie, ale nigdy nie wyparła się swojej działalności i w żaden sposób nie zaangażowała się po stronie systemu komunistycznego. Nie dożyła dnia odnalezienia i godnego pochówku szczątków ppor. Mieczysława Kozłowskiego „Bunta”, który najkonsekwentniej bronił jej przed sądem i który w 2020 r. został przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudę odznaczony pośmiertnie Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

EDWARD TOMICZEK „BUŁA”

Syn Jana i Rozalii z d. Mikołajek, urodził się 24 lutego 1924 r. w Rzykach w województwie krakowskim, zmarł 27 czerwca 2000 r. w Roczynach. Żołnierz Armii Polskiej w Kraju - ponadregionalnej zbrojnej organizacji niepodległościowej.

Wiosną 1946 r. został żołnierzem dowodzonej przez Mieczysława Kozłowskiego „Bunta” Grupy Operacyjnej „Błysk” APwK. Oddział „Błysk” wraz z grupami operacyjnymi „Burza” (dowódca por. Mieczysław Wądolny „Granit”, „Mściciel”), „Błyskawica” (dowódca sierż. Franciszek Łuczak „Wróbel”), „Huragan” (dowódca por. Henryk Dołęgowski „San”) oraz grupą operacyjną, której nazwa dla odróżnienia zapisywana była jako „Churagan” (dowódca ppor. Jan Ziomkowski „Śmiały”) tworzyły wadowicki batalion Oddziałów Bojowych APwK. Batalionem dowodzili kolejno kpt. Stefan Sordyl „Niebora”, „Zyndram” i kpt. Feliks Kwarciak „Staszek”, „Siwy”. Oddział „Błysk” działał w zachodniej części powiatu wadowickiego oraz na pogranicznych terenach sąsiednich powiatów: bialskiego, chrzanowskiego i żywieckiego.

Edward Tomiczek „Buła” był jednym z najlepszych i najaktywniejszych żołnierzy oddziału, uczestnikiem licznych akcji bojowych i ekspropriacyjnych. Został ujęty przez bezpiekę po rozbiciu oddziału „Błysk” w sierpniu i wrześniu 1946 r. Zachował męzną postawę w trakcie śledztwa prowadzonego przez bezpiekę z wyjątkową brutalnością - podczas przesłuchań w PUBP w Wadowicach prowadzonych przez funkcjonariuszy bezpieki i Informacji Wojskowej zakatowany został jeden z jego kolegów, plut. Władysław Sordyl „Kula”.

Został uznany przez funkcjonariuszy UB za jednego z najgroźniejszych żołnierzy oddziału. Podczas pokazowego procesu żołnierzy i współpracowników „Błysku” przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Krakowie, na sesji wyjazdowej w Wadowicach w dniach 2-4 grudnia 1946 r., prokurator Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Krakowie zażądał dla niego kary śmierci. 4 grudnia 1946 r. WSR w Krakowie skazał Edwarda Tomiczka na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Był to drugi co do surowości wyrok, który zapadł w tym procesie - na najwyższy wymiar kary skazani zostali dowódca oddziału ppor. Mieczysław Kozłowski „Bunt” i plut. Marian Misiak „Anioł”.

W więzieniach w Krakowie (Montelupich) i w Rawiczu przebywał 10 lat i 5 miesięcy. Był poniżany i maltretowany, wielokrotnie skazywany na kary karceru. Ciężkie śledztwo i więzienie przyplacił utratą zdrowia. Więzienie opuścił w sierpniu 1956 r.

Przez lata inwigilowany przez SB, był jednym z nielicznych żołnierzy Grupy Operacyjnej „Błysk” APwK, który dożył do przemian ustrojowych i przywrócenia niepodległości Rzeczypospolitej. Stał się depozytariuszem pamięci o Żołnierzach Wyklętych i włączył się w działania mające na celu przywrócenie im godności i szacunku oraz pamięci o ich walce o niepodległość Polski. Włączył się w działalność Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego. W styczniu 1992 r. uzyskał uprawnienia kombatanckie. W 1995 r. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatanów i Osób Represjonowanych nadał mu odznakę Weterana Walk o Niepodległość, a w 1996 r. otrzymał od Zarządu Głównego ZWPOS Krzyż Więźnia Politycznego.

Edward Tomiczek nie dożył dnia odnalezienia i godnego pochówku szczątków swojego dowódcy, ppor. Mieczysława Kozłowskiego „Bunta”, który w 2020 r. został przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudę odznaczony pośmiertnie Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. W roku 2008 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński odznaczył Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski współtowarzysza broni Edwarda Tomiczka, sierż. Rudolfa Buckiego „Marka”, skazanego w procesie żołnierzy oddziału „Błysk” na 10 lat więzienia.

JAN ZIOMKOWSKI „ŚMIAŁY”

Syn Władysława i Zofii z d. Buda, urodził się 13 stycznia 1924 r. w Hrycewiczach w województwie nowogródzkim, zmarł tragicznie 23 kwietnia 1982 r. w Wadowicach. Żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej, Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, oficer Armii Polskiej w Kraju - ponadregionalnej zbrojnej organizacji niepodległościowej.

Z konspiracją niepodległościową związał się w 1941 r., wstępując do tworzonych w Wadowicach struktur Tajnej Organizacji Narodowej (Niepodległościowej), później NOW. Wywieziony na roboty przymusowe na teren Austrii, zbiegł i ukrywał się w Kaczinie koło Wadowic - w miejscu zamieszkania rodziców, a następnie w pobliskiej Ponikwi.

Od wiosny 1944 r. był żołnierzem oddziałów partyzanckich AK operujących w Beskidzie Małym (na terenach wcielonych do III Rzeszy) i w Beskidzie Makowskim (na terenach Generalnego Gubernatorstwa): OP „Orzeł Biały” oraz OP „Garbnik” stanowiącego Oddział Rozpoznawczy 21 Dywizji Piechoty AK. Następnie został żołnierzem III batalionu 12 pp AK (dowódca ppor. Mieczysław Wójcik-Kukiełka „Mirski”), w którym ukończył kurs podoficerski i awansował do stopnia sierżanta.

W styczniu 1945 r., na rozkaz mjr. Władysława Kęska „Igniewicza”, „Bolesława”, komendanta Okręgu Cieszyńsko-Podhalańskiego NOW, wraz z grupą konspiratorów podjął służbę w PUBP w Wadowicach z zadaniem infiltracji komunistycznej bezpieki i ochrony społeczeństwa przed jej represyjnymi działaniami. Nieprzerwanie związany z konspiracją niepodległościową, po utworzeniu NZW wiosną 1945 r. został zadenuncjowany bezpiece przez jednego z byłych folksdojczów. Aresztowany w maju 1945 r., zbiegł z więzienia w Wadowicach wraz z innymi żołnierzami Batalionu „Włócznia” Obwodu Wadowice NZW - zatrzymanym razem z nim ojcem, Władysławem Ziomkowskim oraz dwoma konspiratorami pełniącymi funkcje wartowników wadowickiego PUBP.

Po ucieczce z więzienia objął dowództwo oddziału partyzanckiego, który po rozbiciu przez bezpiekę struktur NZW podporządkowany został APwK. Oddział dowodzony przez Jana Ziomkowskiego „Śmiałego” otrzymał nazwę Grupy Operacyjnej „Churagan”, nazwanej tak dla odróżnienia od Grupy Operacyjnej „Huragan” (dowódca por. Henryk Dołęgowski „San”), które wraz z grupami operacyjnymi „Burza” (dowódca por. Mieczysław Wądołny „Granit”, „Mściciel”), „Błyskawica” (dowódca sierż. Franciszek Łuczak „Wróbel”), „Błysk” (dowódca ppor. Mieczysław Kozłowski „Żbik”, „Bunt”) tworzyły wadowicki batalion Oddziałów Bojowych APwK. Batalionem dowodzili kolejno kpt. Stefan Sordyl „Niebora”, „Zyndram” i kpt. Feliks Kwarciak „Staszek”, „Siwy”.

Mimo rozbicia przez bezpiekę struktur APwK na przełomie lat 1946 i 1947, GO „Churagan” operowała i przetrwała na ziemi wadowickiej aż do tzw. drugiej amnestii, podczas której ppor. Jan Ziomkowski „Śmiały” i podlegli mu żołnierze ujawnili się z działalności konspiracyjnej w PUBP w Żywcu i w PUBP w Wadowicach. Ziomkowski ujawnił się 18 marca 1947 r. w PUBP w Żywcu jako starszy sierżant, zatajając przed bezpieką nominację oficerską z APwK oraz używany przez siebie pseudonim.

Inwigilowany przez bezpiekę, w 1948 r. został zadenuncjowany przez żonę, co w konsekwencji doprowadziło do rozpadu jego pierwszego małżeństwa. W 1951 r. PUBP w Wadowicach aresztowało go w ramach operacji o kryptonimie „Akcja K” wymierzonej przeciwko uczestnikom konspiracji niepodległościowej. Po kilkumiesięcznym śledztwie został zwolniony z więzienia bez postawienia zarzutów. Do 1954 r. był prowokowany do ponownego podjęcia działalności konspiracyjnej.

W kolejnych latach inwigilowany przez SB, nękany zatrzymaniami i tzw. rozmowami ostrzegawczymi, doprowadzony został do rozstroju nerwowego, co bezpieka wykorzystywała do dalszych działań przeciwko niemu. Na pogorszenie stanu zdrowia Jana Ziomkowskiego wpłynęło wydanie w 1973 r. w prasie codziennej szeregu artykułów, a w rok później propagandowej książki autorstwa długoletniego funkcjonariusza UB i SB Stanisława Wałacha „Świadectwo tamtych dniom...”, w których oszczerczo przedstawione zostało podziemie niepodległościowe na ziemi wadowickiej. Paszkwile spowodowały negatywne reakcje nie tylko wobec Ziomkowskiego, ale i jego najbliższych, w tym nieletnich dzieci, które były nękane w szkole.

Po wprowadzeniu stanu wojennego, prześladowany przez lata Jan Ziomkowski, chcąc chronić rodzinę przed kolejnymi represjami, wyszedł na spotkanie śmierci. Zginął pod kołami pociągu 23 kwietnia 1982 r.